

SANSKRIT VYAKARAN

संस्कृतव्याकरणम् (246)

परीक्षासमयावधि: (Time) होरात्रयम् (3 Hrs)]

[पूर्णाङ्कः (Full Marks) : 100

निर्देशाः :

- (1) अस्मिन् प्रश्नपत्रे [A] भागे 10, [B] भागे 10, [C] भागे 10 [D] भागे 5 इति आहत्य 35 प्रश्नाः सन्ति ।
- (2) प्रश्नस्य दक्षिणे पार्श्वे संख्यासु (अङ्काः × प्रश्नाः = पूर्णाङ्काः) इति एवम् अङ्कान् निर्दिशति ।
- (3) सर्वे प्रश्नाः अनिवार्याः ।

[A] दशानां युक्तं विकल्पं चिनुत ।

1×10=10

- (1) उपसर्गसंज्ञाविधायकं सूत्रं विद्यते ।
(क) प्रादयः (ख) गतिश्च
(ग) उपसर्गाः क्रियायोगे (घ) चादयोऽसत्वे
- (2) अयं वर्णः वृद्धिसंज्ञकः अस्ति ।
(क) आ (ख) इ
(ग) अ (घ) ऋ
- (3) अकारस्य कति भेदाः सन्ति ।
(क) दश (ख) अष्टादश
(ग) द्वादश (घ) पञ्चदश
- (4) एङि पररूपम् इति सूत्रस्यापवादसूत्रम् अस्ति ।
(क) वृद्धिरेचि (ख) एङः पदान्तादति
(ग) इको यणचि (घ) एत्येधत्पूर्वसु
- (5) स्तोः श्चुना श्चुः इत्यस्य निषेधसूत्रम् अस्ति ।
(क) तोः षि (ख) शात्
(ग) नाञ्जलौ (घ) अनचि च

- (6) हशि च इति सूत्रस्य उदाहरणम् अस्ति ।
 (क) शिवो वन्द्यः (ख) शिवोऽर्च्यः
 (ग) हरिस्त्राता (घ) देवायिह
- (7) अधोलिखितेषु संज्ञासूत्रं चिनुत ।
 (क) विभक्तिश्च (ख) अमि पूर्वः
 (ग) परश्च (घ) ड्याप्प्रातिपदिकात्
- (8) हरिशब्दस्य पञ्चम्येकवचनस्य रूपं भवति ।
 (क) हरेः (ख) हरये
 (ग) हरिभ्याम् (घ) हरिणा
- (9) अभिहिते कर्मणि का विभक्तिः भवति ।
 (क) प्रथमा (ख) तृतीया
 (ग) पञ्चमी (घ) द्वितीया
- (10) अधोलिखितेषु औपश्लेषिकाधिकरणस्य उदाहरणं विद्यते ।
 (क) कटे शेते (ख) मोक्षे इच्छा अस्ति
 (ग) सर्वस्मिन् आत्मा अस्ति (घ) न किमपि

- [B] दशानां यथानिर्देशम् उत्तराणि लघूनि लिखत । 2×10=20
- (1) घिसंज्ञाविधायकं सूत्रं विलिख्य तस्य अर्थं लिखत । 1+1
- (2) इको गुणवृद्धी इति परिभाषायाः अर्थं विलिख्य एकं प्रवृत्तिस्थलं प्रदर्शयत । 1+1
- (3) नश्चापदान्तस्य झलि इति सूत्रस्य अर्थम् उदाहरणं च लिखत । 1+1
- (4) शान्तः इत्यत्र परसवर्णविधायकं सूत्रं विलिख्य तस्य उदाहरणं लिखन्तु । 1+1
- (5) वाऽवसाने इति सूत्रस्य अर्थं विलिख्य तस्य उदाहरणं ददातु । 1+1
- (6) सर्वशब्दस्य सर्वनामसंज्ञाविधायकं सूत्रं विलिख्य तस्य अर्थं लिखन्तु । 1+1
- (7) कालाध्वनोस्त्यन्तसंयोगे इति सूत्रस्य अर्थम् उदाहरणं च लिखत । 1+1
- (8) इत्थम्भूतलक्षणे इति सूत्रस्य अर्थम् उदाहरणं च वर्णयन्तु । 1+1
- (9) गोदः इत्यत्र कप्रत्ययविधायकं सूत्रं विलिख्य तस्य अर्थं लिखत । 1+1
- (10) कृत्यल्युटो बहुलम् इति सूत्रस्य अर्थम् उदाहरणं च लिखन्तु । 1+1

[C] दश अनतिदीर्घोत्तरैः समाधत्त ।

4×10=40

- (1) इग्यणः सम्प्रसारणम् इति सूत्रस्य व्याख्यां लिखत, अथवा वर्णप्रकटनस्य उपायं प्रतिपादयत ।
- (2) यू स्त्राख्यौ नदी, परः सन्निकर्षः संहिता इत्यनयोः सूत्रयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्यां कुर्वन्तु ।
- (3) गङ्गौघः, तच्छिवः इत्यनयोः प्रयोगयोः कस्यचिदेकस्य ससूत्रं सिद्धिं लिखन्तु ।
- (4) उपैति, शिवोऽर्च्यः इत्यनयोः प्रयोगयोः कस्यचिदेकस्य ससूत्रं सिद्धिं लिखन्तु ।
- (5) अमि पूर्वः, दीर्घाज्जसि च इत्यनयोः सूत्रयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्यां कुर्वन्तु ।
- (6) रामान्, हरयः इत्यनयोः प्रयोगयोः कस्यचिदेकस्य ससूत्रं सिद्धिं लिखन्तु ।
- (7) इन्द्रः स्वर्गम् अधिवसति, गुरुः शिष्याय पुस्तकं ददाति इत्यनयोः वाक्ययोः कस्यचिदेकस्य वाक्यस्य सिद्धिं लिखन्तु ।
- (8) मित्रेण पच्यते, ईश्वरात् जायते जगत् इत्यनयोः वाक्ययोः कस्यचिदेकस्य वाक्यस्य सिद्धिं वर्णयन्तु ।
- (9) कुरुचरः, कुम्भकारः इत्यनयोः प्रयोगयोः कस्यचिदेकस्य ससूत्रं सिद्धिं लिखन्तु ।
- (10) पोरदुपधात् युवोरनाकौ इत्यनयोः सूत्रयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्यां कुर्वन्तु ।

[D] पञ्च दीर्घोत्तरैः समाधेयाः ।

6×5=30

- (1) तुल्यास्यप्रयत्नं सवर्णम्, तस्मिन्निति निर्दिष्टे पूर्वस्य इत्यनयोः सूत्रयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्यां कुर्वन्तु ।
- (2) झलां जश् झशि, अकः सवर्णे दीर्घः इत्यनयोः सूत्रयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्यां कुरुत ।
- (3) बहुवचने झल्येत्, ह्रस्वनद्यापो नुट् इत्यनयोः सूत्रयोः कस्यचिदेकस्य व्याख्यां कुरुत ।
- (4) ह्रस्वस्य गुणः, एरनेकाचोऽसंयोगपूर्वस्य इत्यनयोरेकं सूत्रं व्याख्यात ।
- (5) साधकतमं करणम्, रुच्यर्थानां प्रीयमाणः इत्यनयोरेकं सूत्रं व्याख्यात ।

